

MUAMMOLI TA'LIM METODI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH

Toshkent shahar Sergeli tumani

6-IDUM boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Xolmirzayeva Yulduz Mamatqulovna

Annotatsiya; Muammoli ta'lim texnologiyasining asosiy maqsadi bilim oluvchilarning mustaqilligi va faolligini oshirish, tafakkurini rivojlantirish, o'zlashtirilgan bilimlarning amaliyotga tatbiq etilishini kuchaytirishdan iborat.

Kalit so'zlar: Pedagogik, psixologik, zamonaviy pedagogik, ta'lim jarayoni, psixologik to'siq, muammoli tarzda, talim oluvchi.

Pedagogik, psixologik adabiyotlarda muammoli ta'limning ilmiy-na-zariy asoslari haqida gap borganda, uni ta'lim metodi, prinsipi yoki alohida tizim deb hisoblash holatlari uchraydi. Muammoli ta'limni qanday nomlashdan qat'iy nazar, uning asosiy xususiyati – bilim oluvchining aqliy faolligini oshirish, mustaqil ijodiy izlanish, o'zi uchun yangi bilim, ko'nikma va malakalarni kashf etishdan iborat.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida ta'lim jarayoni tashkil etilgandan bilim egallashning bir qancha bir-biriga bog'liq bo'lgan bosqichlari mavjud bo'lib, tayyor bilimlarni o'quvchi-talabalar ongiga yetkazish, xotiralash, xotirada saqlash, qayta xotiralash, so'zlab berish, yozma ifodalash kabi holatlar bilish, tushunish darajasini ifodalaydi. Bu darajalarda bilim oluvchidan ijodiy yondashuv talab etilmaydi. O'zlashtirishning keyingi darajalarida olgan bilimlarini amalda tatbiq etishi, ma'lum natijalarni qo'lga kiritishi, to'ldirishi, boyitishi, o'zgartirishi, o'zining mustaqil nuqtayi nazariga ega bo'lishi talab etiladi. Bu o'zlashtirish darajalari uchun muammoli yondashuv zarur.

O'quv jarayonini muammoli tarzda tashkil etish auditoriyaga o'ziga xos psixologik jihatdan yondashuvni talab etadi. Buning uchun o'qituvchi va tahsil oluvchilar o'rtasida hech qanday psixologik to'siq bo'lmashligi, iliq psixologik muhit yaratilishi lozim. So'ngra bugungi mashg'ulotni samarali o'tkazish qoidasi qabul qilinadi. Ushbu jarayon auditoriyadagi barcha tahsil oluvchilar bilan birgalikda amalga oshiriladi.

O'qituvchi bugungi mashg'ulotning samaradorligini ta'minlash uchun o'quvchi-talabalar qanday qoidalarga amal qilishi lozimligini auditoriyadan so'raydi. Mashg'ulotning samaradorligini ta'minlash uchun quyidagi qoidalarga amal qilinishi tavsiya etiladi: gapni bo'lmashlik; bir-birini eshita bilish; bir-birini tinglay olish ko'nikmasi; navbat bilan gapirish ko'nikmasi: qo'l ko'tarish qoidasiga amal qilish; sabr-toqatli bo'lish, o'zaro hurmat.

Darsni muammoli tarzda tashkil etish uchun birinchi galda o'quvchi-talaba bahsmunozara yuritishga, fikrlarini erkin bayon etishga, tanqidiy munosabat bildirishga tayyor bo'lishi lozim. Buning uchun qo'yiladigan muammolarga bog'liq bo'lgan tushunchalar yuzaga chiqariladi. So'ngra muammoga aniqlik kiritilib, ma'lum xulosalar chiqariladi. Bu jarayon fikr-mulohazalarda ifodalanadi. Muammoni hal etish bosqichida o'quvchi-talabalarning faol ishti-rokini ta'minlash maqsadida bu jarayonni shartli ravishda quyidagi uch bosqichga ajratish mumkin:

- aniqlash bosqichi;
- anglash bosqichi;
- fikrlash bosqichi.

Birinchi, aniqlash bosqichida o'quvchi-talabalarda mavjud bo'lgan tu-shunchalar aniqlab olinadi va ularning diqqati muammoga jalb qilinadi. Aniq-lash bosqichini tashkil etish uchun quyidagi savollardan unumli foydalanish mumkin:

Bu haqda qanday ma'lumotlarga egasiz?

Bu xususda nimani bilishni xohlaysiz?

Nima uchun bu muhim?...

Ikkinchi, anglash bosqichida asosiy maqsad o'qish jarayonining di-namikasini ta'minlash, yangi o'quv ma'lumotlarini o'zlashtirishdan iborat.

Bunda qo'yilgan muammoni mohiyatini anglab yetish va hal etish nazarda tutiladi. Ushbu bosqichda ta'limning turli faol usullaridan foydalanish yaxshi samara beradi. Jumladan, mikroguruhlar tuzish, munozara tashkil etish va quyidagi tartibda savollar qo'yish mumkin:

Siz uchun yangi ma'lumotlar bormi?

Ushbu masala yuzasidan sizning fikringiz qanday?

Sizda qaysi jihat eng katta taassurot qoldirdi?

Buning ahamiyati nimada deb o'ylaysiz?

Qanday natija beradi deb o'ylaysiz?

Uchinchi, fikrlash bosqichida muammoning yechimi chiqarilib, fikr mulohazalar bildiriladi.

O'quvchi-talabalarni fikrlashga jalb etish uchun ularga quyidagi savollar bilan murojaat qilish samarali sanaladi:

Bu haqda qanday o'ylaysiz?

Qanday yangi fikrlar keldi?

Fikringizni asoslay olasizmi?

Ushbu savollarga javob berish mobaynida o'quvchi-talabalar yangi tushunchalarni bayon etishga harakat qilishlari zarur. Hosil bo'layotgan fikr-larning moslashuvchan, rang-barang bo'lishiga e'tibor qaratish lozim.

Xulosa o'rnida, Ta'lim jarayoniga o'ziga xos psixologik jihatdan yondashuv

o'quvchini mustaqil fikrlashga, o'z fikrini erkin bayon etishga un-daydi. Shu bilan birga, qo'yiladigan muammoni ijodiy hal etish uchun sharoit yaratadi. Bunda quyidagi faol usullardan foydalanish mumkin.

Adabiyotlar

1. Mallaboyev A. O'quvchilar bilan individual munosabatda bo'lishning psixologik asoslari // Ilmiy-uslubiy maqolalar to'plami. – Andijon, 1996-y. – B. 27-b.
2. Nishonova Z. Mustaqil fikr rivojlanganligining psixologik mezonlari // J. Xalq ta'limi. – 2001. - №1. – 34-37-betlar.
3. Nishonaliev U. Ta'lim standarti va pedagogik innovatsiyalar // J. Xalq ta'limi. 1999. - №6.- 28-31 b 8
4. Sayidaxmedov N.S. Pedagogik texnologiya konsepsiyasining rivojlanish tarixi. – Ma'rifat, 1999-y. 17-mart. № 9. 5-bet.